

JONS IR ANIUTLA.

SUDEJA

W. S.

PETERBURGAS.

—
1877

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 22 сентября 1876 г.

Типографія Ф. Сушицкаго. С.-Петербургъ, Екатерининскій каналъ, 168

Gen-3455

Pa.2.H

Właściwie rzecz biorąc, Kaledos jest postacią z bajki, która ma być dowodem na to, że w rzeczywistości istnieje świat, w którym wszystko jest możliwe. Właściwie rzecz biorąc, Kaledos jest postacią z bajki, która ma być dowodem na to, że w rzeczywistości istnieje świat, w którym wszystko jest możliwe.

I.

K a l e d o s.

Kaledos, szwentos Kaledos! Kas jusu ne łąuk? Jszalkie szkałosie studentaj łąuki Kaledu, nes tada je parwažiuoj namon ir cze pradeda motinos juos łąapinti: «Oj, Diewi, kajp wajkas iszbales ir nubłoges! wiena skura ir kaułaj!»—ko ne wisuomet su tajs žodžejs motina sutinka suneli ir nu to czesa pradeda ji girditi ir peneti: deszromis, wedaru, žosemis, spirgajs, smetona, szilditu ału ir pienu—trumpaj sakant wisuom, kuom tiktaj imana. Sunus aug kajp piragas nu mielu! Po dwieja nedelu sunus jau geraj apskrittus paleka sawa gimtinię.

Mergajtes?!—tos łąuki ir nesułąuki! Nes par Kaledas apsitajsie geriasniomis drapanomis wažiuos in bažniczią ir gales pasiroditi kitiems:—mataj, saka, kas par szilkinie skarą ir tałubą—musiet ne biedni, o sejonas nepirkatas, bet grazej su bo-

weľna ataustas—musiet ten buti gera gaspadina, o ji pati—kajp rozie židanti. Wienok da toli Kaledos! Atsidusa biedna mergajtie ir del nusiramimima da sprauniau pradeda werpti ir pusbalsej užwed dajneľę.

O berniukaj? ir tie ľauki, nors ne nu tejp iľgaj. Jau dwi nedelos priesz Kaledas pradeda sau kuodus kirpti; czebatus geraj su ľaszinejs isztep ir ne kartą, usimowie juos, banda po kletti, ar je braszk, ar ne. Ne kartą arklus szerdami užmirszta miľtu užbarstiti, nes jems ne miľtaj, bet jauna, kajp liepa, mergajte rupi! Ant gaľa priejna ir kucziu wakarasi! Ot tada rejki pamatiti wisus. Jsz kur pas wisus imasi tas szmajksztumas ir tie juokaj? Gaspadine pati kajp ji ten ne butu diwabajminga ir kajp ne noretu, kad tami szwentami wakari geriaus szwentas gesmies gedotu, ne kad juoktusi—ir ta pati yra linksmesnie! o ľabjausei lej piragaj ir kepimaj patika.

Jau ir kisielus užkajstas. Gaspadine mieszi midu, o wajkaj, apsiwilkie czistajs drabużejs, sznip-szta apej staľą ir banda, kur po baľtaj, kajp sniegas skotiartie, daugiau yra sziena. Wiraj gi ruosziyasi da po kľuoną, tajsia rogies, risz pri ľaku

skąbaľus, paržiuri kratini—wienu žodziu žiuri, kad ľajkie szwencziu nieka ne rejktu dirbti, kad wis-kas butu ant pagatawa....

Bet gana apej tą kalbeti! gal mani iszgirs tie, kurie jau nu iľga nebmatia tokios ľajmes, ne noriu ju erziti.

II.

Parwalej.

Skajtitojaj, parsineszkiet su manim kartu ant krasztą Muszos—Muszos, tos ľajmingos upies, kuri sawa wardą turi nu ta, jog gilojoj dar senowej jos wilnies buwa sumajszitos su kraujajs Križioku, pamusztu pri Tiľtagaľes, sakau, parsineszkiet su manim kartu in tą wieta, kur Łewa po iľgu, szaunu begimu po Lietuwos žemie sutinka Muszą. Cze Łewa su Musza, kajp dwi parskirtos duszios jaunuju, gľobiasi wiena pri kitos ir pilni maľones wara kartu tolaus sawa wilnies in Baľtikies mares. Cze grazi wieta: kajris krasztas Muszos yra auksztas, tarsi cze žemia subega, susistumia del prisistebeima pasimatimuj jaunuju,

deszinis gi krasztas yra žemas, tarsi žemia noreja prapulti, bili tiktaj Lewa su Musza grejciaus pasimatitu. Del to gi cze yra milamoi wieta wajku łajki wasaros: je cze sau meszkieriani, cze gauda wiezius ir susziłusi cze maudasi; cze potam del suszilima ejna glebiuotis, łaktiniems, cze ripką musz ir akmenelus łajdinei isz wienu kraszta upies in kitą. Łajmingos dienos!—kas jusu neatamiana?

Wienok mes neb wajkaj ir dabar neb wasara, o wakaras subatos priesz Tris Karalus. Del to gi ir Musza su Lewa rodasi apkałtajs ładu, rodasi numirusejs, jau wajkaj nebsidziaugi ju mielinomis wilniomis, bet łajdinejasi su rogelems nu aukszta kriauszia Muszos. Rodasi numirusejs! o ne! Lewa su Musza yra giwi, atejs pawasaris—tada saugokities.

Lej jus jau parsikelate su manim ten, kur jums wadinau—taj matate ant kajries pusies Muszos sodzi Parwałku. Esmu piaunas, jog tokiu sodziu, kajp Parwałkej rasitie maž ne tik Lietuwoj, bet ir kitor. Ziureket: nu toła matate, jog wisas sodzius yra kajp paskides medziuosi, katrie dabar ne žalu, bet bałtu drabužiu yra apsitajsie. O ar matate widuri sodžiaus tą winkszną, kuri i

dungą szauna ir rodasi nori po sawa isztiestomis rakomis sugłobti wisą sodzi? Ne, saka cze giwian mana Parwalkieczej, žmonis diwabajmingi ir darbininkaj; asz niekam ju ne duosiu ir nikados ju neapłajsiu! Winkszna senutia, tu tiktaj giriesi! Tu ir dabar turi apkietusi sawa szakomis griczią Žiburia, o ne žinaj kas ten darasi.

Ejnam in sodzi: uliczia plati, isz wienos ir kitos pusies stowi rumaj ukiniku su wisajs ju bu-dinkajs. Rumaj grazi, nes wisi yra isz drutu senuju dajlej nutajsitu, łangeniczios bałtaj molawotos, o duris rumu ir klecziu—stowincziu tiesiej tes rumajs, kad ukinikas geriaus galetu tureti akisie sawa turtus—molawotos žalej su bałtajs ruželejs. Stogaj głotnej, storaj nudingti ir wirszaj apipilti spalejs ir prislekti plöksztajs akmenemis isz pa—Muszia. Kiek wienu sodiba yra aptwerta eglinejs statinejs.

Bet gana wiepsoti. Jau mes atejam lig pusia sodzia. Wa ir kiemas Žiburia. Szwiesa matasi łaguosi, o dumaj ejna isz kamina. Ejnam in griczio, ten rasim musu Anintie.

III.

Jons ir Aniutia.

Aniutia—taj rožia židanti. Wiajdas jos yra labiau paišgas, ne kad apskritas; akis dideles, melinos ir szwiesios, kajp dangus widuri giedrios warsarizkos dienos; blaukstienos ilgos ir tomsios, uncziakie tejp pat tomsi, tartum, kad ant tos kakites dajlej nutajsitos isz marmuła kas su tomsiu malawu parweddia du ilenktus ruželus; kasos giaswos, kajp dwi wirwies nupintos isz szilku, puol ant apskritu pecziu. Nosis widutinia, tiesi, neužriesta, kajp tankiej galat matiti pas letuwajtis; lupos kajp du raudoni ružialej, ir wiajdas apej lupas tejp buwa sudietas, jog rodiasi wisuomiat, jog Aniutia tuoj, ot tuoj prasijuoks. Smakras buwa paišgas. Wiajdas jos ne buwa bahtas, bet swiesas. Rakos buwa nudirbtos. Pati ji buwa aukszti ir szmajkszti, kajp lepa iszaugusia lekni.

Dasižinoje ta galate pamisliti, jog taj buwa tewajnia, wienok ne—ji buwa sluzmelnikia. Darbas jau palika jos antras prigimimas, be darba ji ne galedawa pabuti nej wienos walados, dirbda-

wa skudraj, darbi budawa pirmutinia. Ji buwa wiena linksmibia: juokaj, dajnuszkos wienotines ir sutartines rasdawasi wisuomet ten, kur ji budawa. Łajki szienpjutia, kad po karsztaj dienaj atejdawa wiesas wakaras, mergajties ka ne wisa sodžiaus rinkdawasi in pułką, ejnant namon. Ju juokaj ir dajnuszkos atsiduodawa toli par girią isz wienos pusies, o isz kitos neszdawas par žaluojantis jawajs łaukus. Wadowum tuosi dajnuszkosi budawa Aniutia, del to gi wisas sodzis wadindawa jo «łaksztageła».

Bet dabar musu łaksztageła yra nuludusi, rupiastis apemia ir jos galwiale. Jau dagiau ne kajp mete, kajp ji padaboja sau Joną Kaluini. Taj buwa augalotas, stipras, juodčiuprinis berniokas. Tewas Jona buwa turtingas gaspadoris, tureja dubą pilną wisa ka; nerejkałaudawa jis nu kitu, bet ir kitiems ne daug kuom iszgididawa; o lej ir iszgididawa—taj padedant duodawa toki pamoksłą, kad pats praszitois ne budawa katantas atejusi pas ji. Del to gi nieks ja nepraszidawa dwieju kartu, wisi ja bijodawa ir nekesdawa. Wieni ji wadindawa czi-gonu, kiti židum, o tretieje pri ja warda spiauidawasi ir rakomis modawa, tartum noredami at-

stumti nu sawęs piktą dajktą. Ka tas žmogus bu-
wa wartas—pamatisma tolaus.

Nežinam, ar Jons mileja sawa tewą, ar ne;
žinama yra tiktaj tas, jog jis su sawa tewum apsiej-
dawa wisuomet gražej, be barniu, kłausidawa ja;
bet budawa tokie kartaj, kurs Jons, matidamas
sawa tejsumą, daridawa kitejp ne kad liepia se-
nis. Senis szirdidawas, putodawa, bet nieks ne ma-
czidawa; kas budawa Jonum pasakita, tas buda-
wa ir padirbta. Tas szirdidawa seni ir linksmin-
dawa—szirdidawa del to, jog jis geraj matidawa,
kad namusi buwa ne ja, bet sunaus wali; sunus
tiktaj nenoredawa roditi ta ir wisuomet kłausda-
wasi tiewa. Lej senis pasakidawa tejp, kajp su-
nus mislidawa—taj geraj! sunus pildidawa ja žod-
zius, o lej kitejp—taj sunus dirbdawa sawotisz-
kaj; linksmindawas senis isz sunaus del to, jog
sunus ja budawa wadawum bernioku wisam sodzi.
Tas ji kełdawa kajp ant arkla, wejdas ja prasi-
giedrindawa ir karsztajs szirdingajs žodžejs jis
girdawa sawa suno. Bet tokios dienos ne łab tan-
kiej łakidawa griczią Kalnina.

IV.

Rupestis.

Tikiej buwa griczioj Žiburia, tik karwałtaj
Žiburienies ir Anuties terszkia, bet terszkimas
ju buwa newienodas. Szpuli Žiburienes sukiasi ne-
pargrejtaj ir ne łab pamaži, sukiasi wienodaj—
kožnas galeja nuspeti, kad jin mislija sawa gał-
woj apej toki dajktą, kurs wisą jos uwogą pri sa-
wes pritraukia, nes kajp iszgulditi tą, jog kar-
tajs in szpulą ilekdawa tokie stori płuosztaj linu—
kad lej tą butu pamatš Žiburenia, taj lig ausu
butu nuraudonawusi. Ir tejp Žiburenia buwa pa-
skindusi-sawep ir mislos jos buwa lic gili ir tiki
upia, kuri ne krioki ir ne putoj, nes geraj žina
sawo galibię. Bet mislios Anuties buwa kitonisz-
kos—jos mislos buwa padabnios i upeli, kurs sa-
wa kriokimu ir putoimu, tarsi, nori iszgozditi že-
mię, kuri suturi ji ir ne duod płaczios wietos
jam begti; i upeli, kurs sawo szaunumu begima
nor tartum kograjcziausi iszbegti isz tu łauku,
kur jis yra suspautas, ir begti ten, kur galetu
sau płaczej isikietes atsilseti. Del to ir karwał-

tas Aniutes sukiasi newienodaj: kartajs jis szau-
niej sukiasi, o kartajs nutikdawa.

Jos ne wienos buwa griczioj—wajkaj ant stala
pleszia pluksnas. Ir jie dabar buwa nutile, nes
par wissa wakarą nusiboda sedeti pri pluksnu, ir
stiklalems juos mieruoti; jems norejasi be atmaj-
nos partrukia, pailsia ir del to sznibzdoms pasiuń-
tia pas moteris Joniuką, suną Żiburia, 6 metu.

— Aniut', Aniut', patajnuok, patajnuok, sakia
szwebeldziudamas Joniukas, patajnuok, plaszo ta-
wes!

Pri ta praszima prisideja ir kiti wajkaj, o lab-
jausi Morta, 9 metu, kuri apsikabinusi kakla Aniu-
ties praszia lej ne dajnuoti, taj nors prasijuokti. Aniu-
tia prasijokia, bet juokaj jos buwa skurdesni už
werksmą.

— Wajkelej, duokiet jaj pakai, draudia Żi-
burienia; kad cze bedajnuoti, ot, ejkiet geriaus pri
pluksnu ir lauket wiru isz miszka.

Wajkaj nebpraszia Aniutes nej dajnuoti, nej
juoktes; jie dawel sau linksmaj pradeja užti apej
stala pri pleszima plunksnu ir negirdeja, ka kal-
beja ju matuszia su Aniuti.

— Oniak, isztejsibes, nukelata dienu tu tejp
nuludaj, kad tawes nebgalu pazinti. Taj ar zinaj

par wisus pinkerius metus, kuriuos tu asti pas
mums, nikados asz tawes ne macziau tejp nulu-
dosios. Kas tau? Gal tu rupines apej sawa krajti,
nes rit mat bus jau antros uzusakos—bet ko apej
ji rupintes? Jis tejp yra didelis ir geraj sukrau-
tas, kad ner ko apej ta rupintes. Maz rasi tewaj-
niu su tokiu krajcziu. Tejp pat jaunasis tau piau-
naj smutka nepadaria; ar bijaj giwenima, ki iszej-
si už wira? Sakik, kas gi tau yra?

— Ak, mana dedinitia, wisa apsakisiu, kas
man szirdi trauk zemiń. Tews Jono wara isz sawa
namu! Tews wara suną laukan! O del ka? Del to,
kad jis tewajnis užsisakia su mani sluzmelniki.
Tewas nori iszwariti suną isz sawa dubos, suną,
katras par wiso czeso dirba ir dirba be algos. Ak,
kad tamsta... bet cze ji tolaus nebgaleja kalbeti,
nes aszaros sriowemis pradeja werstisi isz jos gra-
ziutelu akiu. Gaspadinia nustoja werpti ir pra-
deja ja malditi. Ona sakia tolaus.

— Ak, kad tamsta butum girdeis, kajp jis
Joną niekina: «Tu, saka, ne mana wajkas, lej ne
jeszke sau ligios; plikuckiu, gird, daug rasi ant
swieta. Tokia marczia man bus geda zmonems
paroditi». Jons jam pradeja sakiti, kajp mes mi-
lame wiens kita, kajp mes wiens be kita ne ga-

lame giwenti ir praszia duot' ant giwenima nors pirti. Tejp ilajsiu jums pirtin, atsakia senis, bet nakti užmuszes duris—uždeksiui!

— Ak tu, Wieszpatie melausis, nu ką dar darisi su tokiu pasiuteliu žmogu!

— O del ka Jons wis tą tur kinteti? wis del manes! Geriaus bucziu ja nematusi ir nemiėjusi. Asz žinau ji—dabar par wisas kiauras naktis jis negal nej błuoksta numigti!

— Asz misliju, kad tas pats ir su tawim, wienok werkszlanti ner ko, sakia ramindama Žiburienia. Pati pamislik, jus ne kalti, kad wiens kitą milate! Tolaus abudu jus geri darbininkaj, wisas swietas, kajp wieną, tejp ir kitą giri—už jums wisi galwą gułda. Siańs wara Joną! Dideła wietą! Ot ir asz kajp tekejau... kajp atejam cze—nieka nebuwa, tikra pustauczina, o dabar, Diewuj deku, wisa esam pilni. Žmogus dirbantis ir czedantis nikados ne prapułs. Tejp ir su jumis, wajkial! Cze ner ko werkszlenti. Werksmas ne pades. Ot tegul gaspadoris parwažiuos, taj pamatisim ką jis tau pasakis. Pirszdamas tawi, jis žinoja, ką dirba.

Led gaspadinia paspeja tą isztarti, kajp wisi esantieje griczioj iszgirda wirus, atsibraszkinan-

czius isz miszka. Didiejej wajkaj iszbega sutikti Tetuszi, kurs ilgaj ne ļaukiant ijeja in griczią, wisas aptrauktas szirkszniu, o ja linksmas wiajdas buwa raudonas, kajp užtiakanti sauļa.

— Tegul bus pagarbintas Jezus Chrystus! nu ko, ar wisi swejki?! Led ne led atsibrukiam. Diewi apsaugok, kas par bļagumą kelia. Wienos duobies!

Jam to bekaļbant ja mažase wajkas, Joniukas, jau sianiej jam kabiniejasi apej kojas ir iszkeles galwitę žiureja in tewa wejda. Bet tas ji tiktaj dabar pamatia.

— O, Joniukas, bet tu ļaukie manes!

— Ļabaj ļaukiau; matutia mań lepia gulti, bet asz ļaukiau tetuszia, miega ne norejau! praszwebeldziawa Joniukas. Matute mań swiesta dawia su piragu, asz ir matute milu!

— O taj mań giaras sunus! ļaukia manes, duok tiktaj mań nusiwilkti, pamatisi ką asz tau duosiu. Ir to bekaļbant nusitajsies jis ji pajemia ant rāku ir paukulawes dawia kiszkia piraga. Wajks buwa kajp ant arkla, del to gi kabinejasi apej tewą ir kļausineja, kajp tas isz kiszkia galeja piragą atimti, pakol tews jam tā nepasakia.

— Bet motereķes szendien geraj nuludie? ar

neatsitika jums kas, kad tejp nosis nulejdetė, užklausia juokdamos Žiburis.

— Deku Diewuj, bļogs neatsitika, atsakia gaspadinia, bet žiurek tawa Ona jau tikraj nuluda, nej geri, nej waļga—tiktaj werkszlian.

Ir cze gaspadinia apsakia wiso ko. Galama buwa matiti, jog tas nepatika Žiburiuj, nes jis iszkļausies tą ir nusispiowies kelus kartus užkuřena pipką ir atsisedes už staļa lepia duot wčerija. Ona pradeja ruosztis, staļa nuszuostia, ir atniaszusi duoną noreja ejti in piaczi del ipilima szilta wiraļa, bet Žiburis ją sutureja.—Paļauk pakol wajkaj nukinkis arklus, ir wiażimus iszwers. Sesk ant zosłana.

Ona atsiseda presz gaspadori.

— Taj tu bijej, kad Kalninis wara sawa suną ļaukan! a?—bijej, wienok, ne mislik, kad cze butu tejp dideļa beda. Tu geraj turi pażinti Joną. Jis ne prapuļs, o pakol asz giwas—taj tu su Jonum galat wisuomet pas mani gauti padeimā.

Aniutia noreja dekawoti, bet pakieļus gaļwā surika, nes ļagi pamatia kelatā wejdu. Ji neapsigawa—taj buwa wakaruszkinikaj.—«Praszom wakaruskusi, praszom wakaruskusi, szaukia jie daużidami par sienus. Pas Walejko! U, u!!». Aniutia

pamatia ir Joną—ji iszbega pas sawa sauļę—o wakaruszkiniku baļsas ir juokaj da nesziojasi po sodzi!.

V.

Pasirodowoimas.

Jons eja par ulicija su nuļajstu gaļwu, bet kajp jos ir nenuļajsti! Tewas ji wara isz sawa namu, o kitur kur pasidesi, ne turedamas už ką apimti sau szmotā žemes. O kad jis to pirmiaus butu žinojes! Taj piaunaj butu sau praszies nu tewa aļgos, ir lig szioļ jau butu sudejes tiek graszia, kad galetu duoti gerā szmotā duonos sawa mieļajej! Taļuba Jona buwa atsiļapojusi, nors ir buwa szaltis—nes kur dabar jam buwa jausti szalti, jam, kuria gaļwa buwa pilna rupeszczia ir tartum noreja parplishti, o szirdis pilna buwa karsztuma ir maļones. Eja jis wisas paskindes sawep ir ne pamatia, kajp prieja pri kiema Žiburia, ijeja in kiemā ir atsirada pri duru priemēnies. Cze tiktaj jis nubuda nu dauguma misliu ir, tartum, susisarmatijes sawa siļpnuma, iszoka par

ritini szulnia in sodną, in kuri jis dabar pastana-
wija iszwadinti Oną—wienok geraj rejkieja pirm
apmisliti apej kuo ir koku budu jis gales su juo
kalbeti. Misljant apej tą jis atsiseda ant sułalia
paonksni winksznos, sakau paonksni del to, jog
tada buwa piłnatis. Menas piłnu szwiesu pripila
sodną ir apszwietia wisus medzius: obelus, sliwas,
wisznias ir po jejs stowinczius awilus su bitemis.
Ilgaj ne łaukiant pribega ir Margis, katras ant
ja ne tik, kad ne łoja, bet, rukuojant ji už sa-
woi, dziaugesi pri ja!

Ir tejp jis sedeja paskindes sawep pakol ga-
łuj sodzios ne iszgirda wajkiasu, szaukincziu ant
wakaruszku. Tada smarkej pasikeles prieja pri
łaga, pamatia sawo gražioją, ir ne galeja usitu-
reti, kad jos ne pawadinti pas sawi.

Mes žinam, kad jis buwa pamatitas ir kad Ona
iszbega pas ji.

— Swejka mana jaunoi! Negalejau twerti, ne-
matidams tawęs tejp ilgaj—dabar tu pri manes,
dabar pasikalbesim, mana gražioi, ir kałbant to
Jons apemies Anutię nusiwedia po winksznu. Bet
tu esi nuludusi?! kas su tawim?!

— Dowanok mań, mana siłnumą, bet asz
tawi tejp milu, tejp neiszpasakitaj milu, kad szjur-

pulej mani jam, kajp pamisliju, kiek tu dabar turi
rapeszczia su manim. Ar negeriaus butu parsi-
skirti?

— Ona, kas su tawim, ką tu kalbi?!

— Asz, sakau, ar ne geriaus butu mums par-
siskirti?!

— Parsiskirti?! Ir tu tejp kalbi! Parsiskirti!
kada be tawęs ne galu giwenti; parsiskirti, kada
par wisas kiauras dienas ir naktis tawa pawejksłas
stow mana akisi, kada tu palikaj mana duszia,
mana wisas kas, kada asz giwenu, nes tu giweni.
Ona, kłausik! sakia tolaus iszłagwa Jonas, tegul
dabar kiłtu wiesołas ir nunesztu tawi už juriu
płacziausiu—taj ir ten asz tawi atraszcziu, nes
terp musu ner skirima, kur tu—ten ir asz!

Ona ne galeja tolaus kłausiti, szirdis jos ałpa
ir ji apsikabinusi Jona kakła pradeja werkti. Bet
taj ne buwa aszaros nuludimu ir biedu iszspaustas,
taj buwa aszaros neiszpasakitos łajmes. Duok,
Diewi, wisiems tokiu aszaru!

Ilgaj paskiaus je kalbeja ir rukawa, kajp pa-
tajsiti sau giwenimą.

— Tu pati žinaj, sakia Jonas, kajp piłnas
wargu yra stonas wisu gaspadoriu ukiniku. Dirba
wisi žmonis kajpo jaučzej, o uždarbis yra tejp

mažas, kad retaj kada katras sudeda tiek graszia, kad galetu mokiti sawa wajkus. O potam trauk szeszerius metus wajskawoj słuźboj!

— Ajo tejp, nes dabar koźnas tur ejti in wajską. Szeszeri metaj iszbuti swiatimosie szalisie, terp žmoniu, kurie nesuprant nej tawa, nej tu ju kaľbos—taj ne žertaj. O wajkaj lej bus iszmokiti—taj ir striukiaus prirejks słuźiti, ir słuźba bus łağwesnia.

— Mes pasistorosim pramokiti musu wajkus, parmuszia Jonas apkabindamas sawa jaunoją. Mes nedalejsim, kad je paliktu tejp pat neapszweistajs, kajp ir mes; mes duosma jems mokslą. Bet su kuom?! O rejks dirbti, dirbti ir czediti. Darbas mań nebajsas, bet rejki tiktaj sau isirinkti nau dingą darbą. Koki darbą? Pradeti kupczewoti, buti kupczium—taj ne bļogas dajktas.

— Kupczium?!

— Nu ko? Ar bijej?

— Tu kļausi ar bijau asz?! Ką tu mislii, taj ir asz tą turiu žinoti. Bet pas mums kupczistu usijam tiktaj židaj.

— Ne, ne wieni židaj. Krikszczionis tuom tejp pat usijam—tiktaj židu yra daug dagiau, nes isz dwideszimtes, kajp girdejau, kupcziu, kurie

turi swiadectwas ant kupczistos, dewiniolaka yra židaj, o wienas katalikas.

— O gi tie kurie kupczewoj be swiadectwu! Ne, židu szimtą kartu dagiaus yra kupcziu, ne kad kataliku. Je gi wisi terp sawes turiesi isz wiena, wiens už kitą gaľwą guľda. Je? pada ris ant tawes suokalbi, je nuźudis mań tawi. Jo ne, ne buk kupczium!

Ir sakant to Aniutia apsikabina kakľa Jona— tartum ji bijoja, kad jos jaunaja jaj kas ne atimtu. Jons, pabucziawes jaj in kaktą, sakia tolaus.

— Ne bijau asz jun! Aniut, kļausik, kajp mań ta mislis pastoja gaľwoj. Otaj szimet nuweźiau asz Tetuszia jawus in Sziaulus ant geleźinia kiala. Ką gi asz ten pamacziau. Otaj: jawu daugibia buwa sukrauta del iszweźima ant Lipawą. Jawaj buwa suweszti del židu. O židaj ten buwa, kajp ponaj! redia mumis, geria sau arbata ant wakzaľa, kurija cigaras isiremie; o mes, mes, kurie dirbam kruwinu prakajtu, mes patwori walgem silkias. Ne, netejsibia! kiti walgia, asz nieka negalejau walgiti! Ne dawanosiu jems. Kad je ne suľauktu, kad asz, katalikas, prakajtnoczium del ju cigaru.

Tejp kalbeja Jonas. Matate, jog jis be atmaj-

nos buwa pastanowijes sau buti kupczium; kajp jis to butu iszpildes—ne žinam, bet dabar asant be pinigų jis labaj apsidžiaugia, kad Ona jam pasakia, jog Žiburis duoda lig lajku jems sawa antroją dubą.

— Ar taj gal buti! Sakik.

— Tejp yra, duoda. Jis saka, kad perszant mani jis nenoreja, kad asz pirmo nakti ne tureciu kur nakwoti! Tegul Diewas jam pažajmina!

— Asz jaučiu ant sawęs Apweįzdą Diewa. O, Diewi buk pagarbintas. Onia! padekawokim Tam, Kurs yra auksztaj!

Ir cze abudu po toj winksznej senutej, kuri matia ir juokus ir werksmą, linksmibę ir nuludimą abudu sukłupie dekawoja. Wieszpacziuj, kurs wisus tur sawa apziuroj.

Pasimeldie szirdingaj atsikeła.

— Aniutia, sakia Jonas su isipagaditu wiajdu, o tosi dienos ne wiena mislis jau pareja par maną gałwą. Ant gała pagałes asz buwau sumislijes ejti pas seniali mana Serbintą, kurs giwian Purwiosi. Jis mani wisuomet mileja ir ne kartą sakidawa ant mani: «tu, Jonaj, esi milamiausis mana anukas; tau wisą ką, kas liks po paskirimu wajku,—tau paliksiu. Geraj bus ir dabar pas ji

nuejti. Bet nu Žiburia ne galeciu ta ne priimti, ką jis man siulii, nors ir kitejp galeciu apsiejti. Jis yra mana krikszta tewas.

— A jo tejp, jis toks geras žmogus. Mes galesim jam moketi arindą, ir po kelata metu maž duos Diewas, kad galesim ijeiti ir in sawa dubą.

— Tegul tiktaj sziek-tiek mes susitwarkisim, tada jau žinosiu asz, kajp apsiejti.

Jlgaj da butu je kalbeje apej patajsimą sau giwenima, lej ne bałsas Jurgia, kuris szaukia isz priemenes.

— Ona, Ona! kur tu? Tetuszis szauki tawi! Wakaruszkinikaj ateja tawi szaukti.

Griszkem ir mes pas wakaruszkinikus.

VI.

W a k a r ū s z k o s.

— Wajkaj, wajkaj, su burbulukes nebraniket! nedrožinekiet mergu, tegul szoka!—tajs žodzejs Stapona Jurgis—pardetinis wakaruszku—draudia wajkus, kurie isz pakercziu drožineja szokinezius, ir, pagawęs wieną už kuoda, iszmetia pro durs.

Szokincziuju buwa pilna griczi Walejkos. Wisi trimpia, szoka suktinė, nors muzikontas buwa wienas ir tas pats senis Bałtras. Jis, atsistojes kertie ant suoła, akis primerkies, režia par striunas sawa muzikos. Kožnas patraukimas smicza ugniu ir smagumu pripildawa jaunumeną: rodiasi, szokintieje užmirsza apej wisą swietą ir girdeja tiktaj bałsą muzikos.

Tikraj ten buwa ka pažiureti. Ot atsistokim mes ant suoła, tada geriaus galesma wis ką pamatiti. Matate, griczia plati, didelė. Wisą griczią apszwiecz dwi žwakes prilibditas pri žibintieria. Ju szwiesumas nera tekątis, nes pri duru griczios jau neb labaj matasi, o priemenia ant kurią duris tejp pat yra atwiros, taj suwisam patomsi. Wienok tomsumas nepariszkadii, ir ten jaunumenas duoda pitla. Jsiziurekiet i tuos raudonus wejduš wajkiasu ir mergiocziu, kurios suktinej atejna po glejte i szwiesą tis jumis—po prakajtu galate suprasti, jog tącis taj ne lągwas darbas ir kad tącewoj jau nu ilga.

— Meldamasis Bałtraj gana, jau gana jems grajoti; mataj jau wisi, kajp žiurkies szłapi—rejk duoti ir pailsi—tajs žodžejs Stapona Jurgis draudia muzikontą.

— Ko tau gana, tegul reži—sakia ne wienas isz szokincziuju; reszk, muzikontaj, bus užmokieta!

— Sakau, kad gana, taj ir gana! Nustok, Bałtraj, lej gi ne, taj tuoj tawa muzika bus uskaldita!

Bałtras ar nusigandes, ar taj jam nuboda tejp nu ilga grajoti—nutiła. Szokintieje sustoja. Mergeles pałajstos: wienos, tartum, susigedije tokia buria jaunu bernioku, smuka pro durs, kitos gi drosesnies palika griczioj ir spraudesi in kerti pri duru.

— Nejt mań ant ora susižusiems, draudia Jurgis-pardetinis, ir paskiaus apsisukies in kerti sakia wienaj raupuotaj mergiotej:

— Mortiał, ar ne duosi bint mań rieszutu, nes mat kas par wakaruskas asz jums suprowijau!

— Nełauk nu juos rieszutu, atsilepia juokdamos kelos mergiotes.

— O taj del ka?

— Nes szirdis ne ragelis—jos rieszutus kits walgis, atsilepia Elžbiet Žwirblajtia.

— O taj gal tu mań duosi rieszutu? Ir ne laukiant atsakima noreja pas Alžbię atrasti rieszuezius ir atimti. Bet to, smagi mergiotia, nesi-

dawia pasigauti ir smuka pro durs. Cze ją sutika nelajmia: ji pawirta lekdamą par sląkstį.

— O kad tu galwele nutruktum, sakia berniokas timpdamas in griczią bajdikę, aptajsitą iszwerštuosi kajliniuosi ir ejnanczią robłoms. Matat, ej, wisas susirinkimas, koki asz cze jums žwetri pagawau! Materis ir wiraj kuopon! kuopon!

Jlgaj ne laukiant griczi wisa prigriuwa žmoni ir apstoja bajdikle. Wajkaj mažuczej stebejasi, kas taj gal buti da dajktas, ir isz bajmes kabinejasi už skwernu didžinju; mergiotes tejp pat glaudiasi wiena pri kitos—gal ir ne isz tikros bajmes, bet dagiaus del parodiima, jog ir jos bija bajdikles.

— Paklausikiet, geri žmonis, ką asz jums pasakisiu, szaukia musu Jonas Kalninis, nes taj buwa ir jis priwersztas atejti ant wakaruszku, o taj mań ejnant senu iprocziu ant wakaruszku...

— Tejp, tas tejsibia, tu wisuomet budawe musu pardetinis wakaruszkos, atsilepia kelatas bernioku.

— Tilekiet, tegul saka, draudia Jurgis—pardetinis.

— Tajgi trumpaj sakant, traukia tolaus Jonas, ejnant mań ant wakaruszku asz pagawau

szią bajdikę. Ji yra seni metaj! Kam je buwa geri?

— Wisiem je buwa błogi, atsilepia wisi wienu bałsu!

— Dabar, lej je wisiems buwa błogi, szaukia didziu bałsu Jurgis, taj juos rejek iszwariti ir pirmiaus da pakupti. Ej, wajkaj, su burbulukajs czinajos!

Ant wajku nerejkia ilgaj laukti; kajp wapswos je apipuola bajdikę ir pradeja ją smaguoti birbulukajs.

— Dabar gana, gana! weskiet jo laukan! Kłusni prisakimuj wisi su bajdikę widuri pradeja werstisi laukan, dajnuodami szio dajnuszką.

Tabalaj, taj, taj, taj

Jdink seni kaulas

op, op, op!

Sudauszk rąku dełnas ir. t. t.

Dajnuodami szio dajnuszką wisi atsiradu ant kiema. Naktis, kajp žiname, buwa szwiesi. Ką dariti su bajdikle? Buwa nutarta ją prigirditi. Del grajtuma rogeles wajkiasajs buwa pristatitos ir, užwertie ant ju bajdikle, wisi nužia ant kłoną, ant prudą. Bajdikla jau buwa pri eketies. Lig sziołaj wisi ką noredawa, taj ir galedawa da-

riti bajdiklej, bet cze ji jau nebsidawia—ir netikiant nikam atsistoja stati ir atidingia wejda. Wisi isizioja—taj buwa Jurgis Žiburia!

— A jau be prota? Geros sztukos, ner ko sakiti! Biskia terejka, ir asz buciu pasmeges po ladu!

— Del ka rodasi swetimami kajli? A? atsilepia juokdamis kiti. Mes mislijam, kad taj tikraj seni metaj kajli kokia norint žveria.

— Łaukiek, jums pawierisiu. Pirsztu penemi! Žinau asz jums, bet kajp buwa ne susigaditi, kad ta noreja musu łaksztageła. Kitejp ne butu atejusi.

— A taj ir ji cze? atsilepia wisi.

— Žinamas dajktas, kad cze, ant wakaruszku! taj jau ar asz toks durnis, kad už diką buciu dawes sawi priszłajuoti. Mań rodasi, kad ne wienoj wietaj jus mań ir kajlinius prakirtate.

Jurgis gal tolaus butu rukawes sawa sopulus, bet rejkieja nutilti, nes pamatia, kad jis wienas tepalika, o wisi kiti nubega in griczią.

Griczia buwa pilna. Nes kajp tiktaj atsirada Aniutia, taj wisi pradziuga, ir nutaria ją pawadinti naujajs metajs. Del to gi mergiotes ją sutika su priderancziomis dajnuszkomis, o paskiaus

ir jo pripraszia dajnuoti. Nors ludna, bet pakłusni, ji uždajnawa kartu su kitejs:

Apineli žalesis

Puroneli gražesis

Tawi sodni sodino

Mani jauną augino ir t. t.

Potam da ilgaj eja dajnuszkos, tacej ir ant gała kada gajdzej nugedoja—pradeja mergajtes skirstites, bernikaj gi da atlika, nes rejkieja po kelatą skatiku nu kožna surinkti del muzikonta ir da padekawoti gaspadoriems, kurie in sawa triobą prijemia wakaruszkinikus.

VII.

Senis Kalninis.

Naktis. Senis Kalninis usirakines swirni rukuoj pinigus. Žwakeła tomsią szwiesą met ant atwosztos skrinios ir suwitusia wejda Kalninia. Pamatiset tnoj, kas taj buwa da žmogus, ar skupas, ar tiktaj mokantis czediti.

Pinigaj auksinie, raudonieje, sidabrinie rublej,

pusrublej, musztinej buwa sudeti ejlomis ant wirszaus kitos skrinios. Popeprawu pinigų tejp pat ne maž buwa. Kožną kruvą surukawęs ir parrukawęs Kalninis deja atgal in paskirtus del ta majszelus, ir padajęs deja ant wirszaus skrinios atsakanczią žimie drebancziu rąku.

Labjausi ilgaj jis paržiureja raudouuosis ir pajemęs wieną isz ju in rąką ilgaj ant ji žiureja, žiureja usimišlijęs, tarsi sawa mislioj jis parkratineja praejusius lajkus.

— Taj tas ilėktase raudonasis buwa pirmas, sakia Kalninis, nu kuria prasideja mana turtaj. Bet kiek je mań karsztawoja! Kajp dabar atamenu asz sau lajką, kuriami grizau namon isz Rigos pardawęs semenius. Ten gawau to raudonai. Parwažiuojant sutikau ne maž pažistamu—kiła girtuokławimas! bet asz atsiskiriau, atsiskiriau, nes gajlejau iszmajnti raudonai, iszduoti isz ja dalą. Jis mań buwa duotas už semenius, už mana darbą—ne norejau ja žuditi... Bet kažin, ar geraj padariau? Gajlejau sau nusipirkti kwortą ałaus, bile tiktaj jis be bedos galetu giwenti. O jis! O sunau, sunau mana miełas argi tu mislii, kad asz tau noriu błoga?

Nutiła senis, bet duszi ja buwa padabni i ožalą, tusamą wetra. Wejdas ja da labjaus apsipiła ruožajs; akis idubie kłajdzioja szen ir ten; rąka drebanczia iszlajdia raudonai, kurs nukrita dawel pas sawa draugus. Tas, tarsi, nubudina seni.

— To mergpałajkia, traukia jis tolaus, jam patinka, padaris sawotiszka! Bet ne! nedalejsiu, kad mana pinigus je apimtu—užkimusiu bałsu surika senis ir kratidamos pradeja wajkszczioti po swirną... Nedalejsiu, kłausia sawęs paskiaus, nedalejsiu? bet del ka gi to wis asz ronkijau, kad ne del mana sunaus? Tejp, del mana sunaus, bet ne del tos ubagies. Ji tejp pat, kajp ir mana wien-wienutinis sunas, tur walditi pinigajs mana! O kad ji nesulaktu! Bet ką cze dariti. Jis twirtas, pastatis ant sawa! O Diewi milausis, Tawa pagelbos jeszkau, szaukia Kalninis pułdamas ant kelu, apszwiesk mana protą, ką cze dabar turiu asz dariti!

Susijemes rankus ir akis ispires i muką Chrystusa Pona, kuri buwa tes łowa, pradeja melstes tas prisłegtas nełajmiu žmogus.

Pakol jis melses pasakikim mes kelatą žodziu apej ja praejusias jaunas dienas.

Tewaj ja buwa wergaj—del to mažutelum ne

kartą jam rejkdawa waziuoti in dvarą ant darba. Ąapintas namie par tewus, dwari ąabaj pajautinaj tureja ant ja pulti wergista; del to wisuomet, ke- laudatas ten, apsipildawa aszaromis. Su juem kar- tu auga ir ja neapkąta del pona; auga ja mislis ir žini. Wajkas dwilakos metu—jis tada jau pa- žina galibię pinigų ir padeja sau iszpirkti sawi ir sawa tewus isz wergistos. Dirba kajp jautis, czedija, kajp galedamas, sęekdamas skatiką pri skatika ir ant gała turint metu trisdeszimtis isi- pirka isz wergistos—ir ateja giwent i Parwałkus. Ateja su sawa motina, nes tewas jau buwa mirusis.

Kajp tada jis negaleja buti pujkus, jis kuris isz wergu lika žmogus walnus? jis drąsej tada ga- leja wisiems žiureti in akis ir dawanotinaj rukuoti sawi geresniu už kitus. Jis ir ne buwa priprates, kad kas daritu ne pagal ja budą. Tada wisi tik- taj apej ji kalbeja—ir kožna mergiotia butu buws ąajminga, lej jis jo butu iszrinkes sau už pacią. Jsrinkimas puola ant Alanos Briedajtes kurios tewaj giwena Purwiuosi ir buwa turtingi gaspadorej.

Diewas dawia jems suną; mažutelią dawia ant krikszta wardą «Jonas». Žiburis buwa kriksz- ta-tewas. Wajkas auga, kajp piragas geraj imaj- szitas, ir žadeja buti twirtas berniokas. Tewas

sawa suną mileja berazma; priprates, kad ja wisi kļausitu, jis ta rejkaųaudawa ir nu sunaus. Ne sakant kodel jis tejp, o ne kitejp nori. Pakol su- nas buwa mažas už nepakļausimą budawa ąupa- mas. Tas tureja suną atitolinti, atstumti nu tewa. Sunuj suaugusiam, ta nebmožnieja darit!—ir nu ta ąajka Jonas tejp pat priprata dariti sawotisz- kaj, ne sakant niekam del ka tejp, a ne kitejp.

Tokiu budu pastoja skiris, atitolimas suna nu tewa—be kuria wis kas butu be rupeszczia ap- sieje.

Griszkim ant pasakoimą.

Kalninis meldesi iągaj. Maųdoj jis jeszkoja sau patwirtinima ir palinksminima; ir rada ji, nes at- sikelusiam wejdas jo buwa szwiesesnis, o akis neb- tejp aptemie.

— Tegul bus Diewa wali! sakia jis destida- mas pinigus ir juos kawodamas. Tejp bus, kajp Diewas duos. Apsizenis—taj tegul zenijasi! juk taj ne mań, bet jam rejks su ja giwenti... Ak, bedos, bedos mona! sakia jis dawel sugriždamas i pirmutini stoną, ar ne galejau asz del sawa su- naus jeszkti marczios, asz, kurs del ja dubą gra- žej isztajsiau, kurs del ja sudejau dagiau ne kad tris tukstanczius, ar ne galejau sakau gauti mar-

czios, kuri nors kelatą szimtelu butu ineszusi i mana dubą.

Jr dawel apsiniaukes ir susirupines pradeja wajkszcioti po swirną, bet dabar tas jo werksmingas stonas nebtweria iłgaj.

— Bet tegul bus Jo szwęta wali! Tegul ženijasi, nors asz ta ne noriu, sakia jis, sukawojęs pinigus skrinioj po drapanomis ir imdamas liktarniczią su żwakiu, tegul ženijasi. Bet lig szlubu ant ta ne duosiu sawa susigadiima, kad padares błogaj, paskiaus ne galetu mań iszmetineti. Jszwarisiu łaukan, nors tas mań bus tikras pejlis; lej tuom nesilaus, tada ner ko dariti—rejks susigaditi ir słuźmelnikię priimti už marczią.

Pasakes to atsirakina kleti ir ejdamas in griczio mislija, jog rejktu ir ałaus del wisa ka padariti, jog rejki prisigatawoti ant weseliju—słapiant to nu Jona.

— No, źmoneł, bus, ar nebus weselijos, sakia jis sawa paczej iejdamas in griczią, źiurek kad ant atejnanczia utarnika butu lig soczej piragu ir kepinu.

Alana, kuri wisuomet kłausidawa sawa wira, susigadija ir tami karti, bet retaj kada su tokiu akwatu, nes Joną ji szirdingaj mileja ir su twak-

seimu szirdes łaukia, kajp wis tas pasibajgs. Žinoja geraj, kad tewas nores pastatit ant sawa, o sunus tami dajkti buwa sekės sawa tewą.

VIII.

Dalejdimas.

Utarniki tureja but Jona szlubas—delto padielnikas del Kalninia tureja buti iłga diena. Parwiso to denele jis negaleja akiu nułajsti ma Žiburia, kuriami buwa jaunoi. Matia jis ten suwaźiawa sweczej, pamerges jaunoje łaukia tiktaj wakara, kada jaunase su sawo swotajs tureja pributi—tada jau wis-kas bus pabajgta, nes imażiawusi su swotajs pas jaunają, jau nebriszi.... Pradeja temti. Kalniniš nueja in sekliczią ir nedeges źwakes wis par łangą źiureja i kiemą sawa kajmina. Sutema. Griczi Žiburia piłna jau buwa szwiesos ir swecziu;—ant kiema jau prasideja szwitineti wisokiu kworbu liktarniczios, kuriomis yra ypratis sutikti jaunai—del to tos liktarniczios rodia, jog jaunasej grejt pribus pas jau-

naja. Bet Kalninis da wis tam nenoreja tikieti—
jis wis da mislija, kad sunus ja susimislis, ir jesz-
kodamas priezaszczu, kuriejs jis galetu buti už-
turetas pasineria sawep.

— Jgnaj, Jgnaj!—szaukia Kalninienia ipuł-
dama i sekliczia, žiurek jau Jonas atwaziawa pas
sawa jaunoja.

Jsztejsibes buris jaunumena, waziuotu, rajtu,
su skumbałajs ir muzikontu isigruda i kiema Ži-
buria. Tewaj matia, kaja ju sunas ijeja in wida.

— Ar gi tu ir dabar da neduosi tawa dalej-
dima? ak, wirel, pagajlek sawa sunaus! meldia su
lej t^{is} mis Kalninienia.

— Cit, ner-ko werkszlanti! dabar linksmin-
turesi rit marcio ir ant—ta mana dalej-
dima! Bet lig pat szlubu wis gi ne susigadisiu. Ar
patika piragaj ir peczenkos? Alus iszeja geras!
Duosim rit pitla.... Regama, jog tejp jam nu Die-
wa buwa skirta.

Kalninis, kaja pasakia, tejp ir padaria.

Ant ritojaus pri bazniczios sutika jis jaunuo-
sius—ir jems pablagasłowija.

